

*І. П. Шульга,
к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів та кредиту,
Східноєвропейський університет економіки і менеджменту*

МОНІТОРИНГ РОЗКРИТТЯ ІНФОРМАЦІЇ ПРО АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ЕКОНОМІЧНУ БЕЗПЕКУ ЕМІТЕНТА

Досліджена система розкриття інформації акціонерними товариствами щодо результатів своєї діяльності, випуску акцій та інших цінних паперів. Проведено моніторинг розкриття такої інформації акціонерними товариствами. Встановлено основні загрози економічній безпеці акціонерного товариства при розкритті встановленої інформації не в повному обсязі або не відповідному колу осіб, а також запропоновано заходи щодо їх нейтралізації.

The systems of disclosure joint-stock companies on the results of its activities, issuance of shares and other securities. A monitoring of such disclosures joint-stock companies. The main threat to economic security company to disclose information is not installed in full or proper number of persons, as well as proposed measures to neutralize them.

Ключові слова: інформація, річний звіт, акціонер, акціонерне товариство, економічна безпека, загрози.

Key words: information, annual reports, shareholder, joint stock companies, economic security, threats.

ВСТУП

Сумлінна практика корпоративного управління служить заставою того, що наступні компанії враховують інтереси широкого кола зацікавлених осіб і що їхнє керівництво підзвітне їм акціонерам. Це, у свою чергу, допомагає підтримувати довіру з боку інвесторів, як іноземних, так і вітчизняних, і залучати довгострокові кредити. Фінансова звітність має регулярно готуватися АТ та надавати можливість акціонерам оцінювати результати діяльності акціонерного товариства. Чинне законодавство зобов'язує акціонерне товариство надавати акціонеру на його вимогу річні баланси та звіти товариства про його діяльність. Крім того, за-

конодавство передбачає обов'язкове публікування річного звіту в ЗМІ та надсилання річного звіту акціонерам — власникам іменних акцій, проте не всі АТ розкривають інформацію про свою діяльність в повному обсязі.

Дану проблему в своїх наукових працях розглядали зарубіжні та вітчизняні вчені та фінансисти-практики. Найбільш вагомий внесок у вивчення даної проблеми здійснили Роберт К. Мертон, Черг Ф. Ли, Джо-зеф І Фіннерті, С.А. Давимук, В.М. Суторміна, С.А. Румянцев, В.А. Євтушевський та інші.

Постановка завдання. Метою даного дослідження є моніторинг практики розкриття інформації про діяльність акціонерного товариства

та встановлення її впливу на стан економічної безпеки емітента. Основними методами досягнення поставленої мети є аналіз оприлюднення акціонерними товариствами інформації щодо своєї діяльності, регламентованої законодавством в динаміці.

РЕЗУЛЬТАТИ

Існуюча сьогодні система розкриття інформації на фондовому ринку дозволяє зацікавленим особам (інвесторам, акціонерам, іншим учасникам ринку цінних паперів та ін.) ознайомлюватись з інформацією у зручний для них час на офіційних сайтах Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку (www.ssmc.gov.ua) та Державного агентства з розвитку інфраструктури фондового ринку (www.smida.gov.ua), а також на сайтах інформаційних агентств, повний перелік та посилання на їх сайти можна знайти на сайті названого вище агентства (рис. 1).

До загальнодоступної бази даних ДКЦПФР за 2002—2008 роки було внесено понад 89,5 тисяч річних звітів та понад 13,5 тисяч записів щодо розкриття особливої інформації (табл. 1).

У серпні 2009 року Рішенням ДКЦПФР було змінено порядок оприлюднення інформації емітентами цінних паперів і передбачено розкриття інформації на фондовому ринку шляхом:

— розміщення на безоплатній основі в загальнодоступній інформаційній базі даних Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку про ринок цінних паперів або в її інформаційному ресурсі (www.stockmarket.gov.ua), поновлюваному у режимі реального часу (стрічці новин);

— опублікування в одному з офіційних друкованих видань Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України або Комісії;

— подання до Комісії.

Емітент після розкриття інформації може на власний розсуд додатково оприлюднити інформацію на власному або іншому сайті у глобальній інформаційній мережі Інтернет.

Розкриття особливої інформації здійснюється у такі строки:

— у стрічці новин — протягом двох робочих днів з дати вчинення дії, але не пізніше 10.00 години третього робочого дня, після дня вчинення дії;

— в офіційному друкованому виданні — протягом п'яти робочих днів з дати вчинення дії;

— подання до Комісії — протягом десяти робочих днів з дати вчинення дії.

У разі, якщо емітент несвоєчасно розкриває інформацію, розкриття якої є обов'язковим відповідно до законодавства, в тому числі нормативно-правових актів ДКЦПФР, емітент повинен письмово повідомити ДКЦПФР з обґрунтуванням причин, що призвели до несвоєчасного розкриття інформації, додати такі пояснення до регулярної інформації у вигляді супровідного листа, складеного у довільному вигляді та засвідченого підписом керівника та відбитком печатки емітента.

Про несвоєчасне розкриття інформації емітент повідомляє акціонерів або інвесторів шляхом оприлюднення інформації та відповідного повідомлення у стрічці новин протягом двох днів, але не пізніше 10.00 години третього дня після дня виявлення емітентом факту несвоєчасного розкриття. При поданні інформації до ДКЦПФР емітент зобов'язаний надавати (надсилати) таку інформацію у паперовій та електронній формах.

До особливої інформації про емітента цінних паперів належать відомості про:

- прийняття рішення про розміщення цінних паперів на суму, що перевищує 25 відсотків статутного капіталу;

- прийняття рішення про викуп власних акцій;

- факти лістингу/делістингу цінних паперів на фондовій біржі;

- одержання позики або кредиту на суму, що перевищує 25 відсотків активів емітента;

- зміну складу посадових осіб емітента;

- зміну власників акцій, яким належить 10 і більше відсотків голосуючих акцій;

- рішення емітента про утворення, припинення його філій, представництв;

- рішення вищого органу емітента про зменшення статутного капіталу;

- порушення справи про банкрутство емітента, винесення ухвали про його санацію;

- рішення вищого органу емітента або суду про припинення або банкрутство емітента.

Аналіз отриманої ДКЦПФР інформації від емітентів цінних паперів та її видів показав, що акціонерні товариства почали більш відповідально ставитись до розкриття особливої інформації про свою діяльність (табл. 2).

Проте, невирішеними залишаються ряд питань, пов'язаних із забезпеченням економічної безпеки акціонерних товариств при розк-

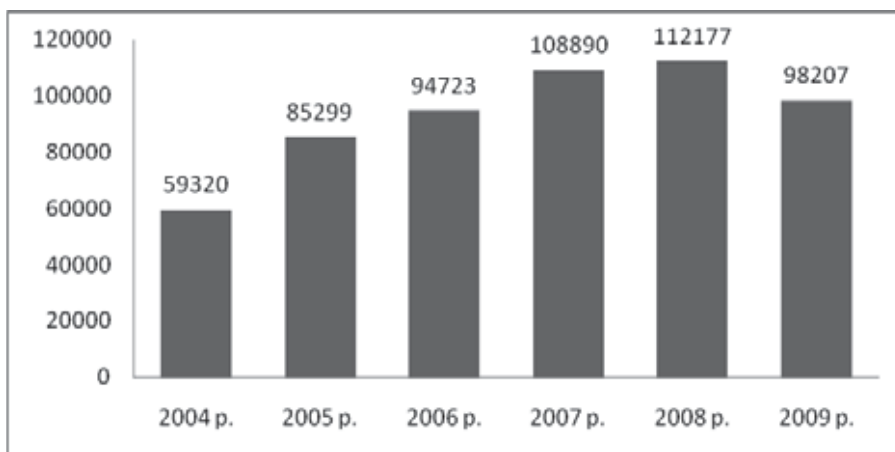

Рис. 1. Динаміка кількості прийнятих адміністративних даних та інформації від учасників ринку та саморегульвних організацій

Джерело: звіти ДКЦПФР за 2008 рік та 2009 рік [1—2].

Таблиця 1. Динаміка розкриття інформації про акціонерні товариства

Період (рік)	2008	2007	2006	2005	2004	2003	2002
Кількість річних звітів	13927	14426	13717	13744	12221	12721	8757
Особлива інформація емітентів	н/д	424	3504	3893	5456	261	14

Джерело: звіти ДКЦПФР за 2008 рік та 2009 рік [1—2].

ритті інформації, а саме:

1) надання фінансової інформації про АТ для акціонерів. У переважній більшості акціонерних товариств (69,1%) фінансова інформація доводиться до відома акціонерів на загальних зборах акціонерів, причому цей спосіб оприлюднення є однаково поширеним як у ВАТ, так і ЗАТ. Серед відкритих акціонерних товариств також поширеним варіантом оприлюднення фінансової звітності є публікація в пресі — 65,5% від загальної кількості опитаних АТ. У той же час серед закритих акціонерних товариств у такий спосіб оприлюднюють інформацію лише 20,7% товариств. Також розповсюдженим способом надання фінансової інформації є ознайомлення зі звітами в акціонерному товаристві та надання акціонеру копій документів — 30,6%

та 40,4% відповідно. Існують випадки, коли фінансова звітність взагалі не надається акціонерам, таких випадків — 2,6%. Причому серед ЗАТ цей показник — 3,4% — вдвічі вищий за ВАТ, де таких товариств лише 1,1% [2];

2) розкриття інформації про власників, які володіють 5% та більше акцій АТ, включається до складу річного звіту, який підлягає опублікуванню. Інших способів надання інформації про власників акцій не передбачено. Проте, як показують дані дослідження, майже в половині акціонерних товариств (49,6%) така інформація оприлюднюється на загальних зборах. Крім того, близько третини АТ (30,9%) надають акціонерам на їх запит копії документів, що містять відповідну інформацію, а чверть товариств

Таблиця 2. Види отриманої ДКЦПФР інформації від емітентів цінних паперів у 2004—2009 роках

Період	у 2004 році	у 2005 році	у 2006 році	у 2007 році	у 2008 році	у 2009 році
Регулярна інформація ВАТ та емітентів облігацій	7596	7587	7366	7093	7007	6685
Особлива інформація	4397	4571	5143	8378	10713	9712
Регулярна інформація ЗАТ	6734	6837	7041	6091	6364	5673
Квартальна інформація АТ з державною часткою понад 10%	3379	3424	3237	3819	3547	3395
Інформація про зміну реєстратора власників іменних ЦП	-	-	375	802	660	473
Уповноважене рейтингове агентство	-	-	-	1	1	12
Управителі іпотечним покриттям	-	-	-	-	-	24

Джерело: звіти ДКЦПФР за 2008 рік та 2009 рік [1—2].

(24,6%) надають можливість ознайомитися з інформацією безпосередньо в акціонерному товаристві. Значний відсоток АТ — 15,7%, в яких інформація про власників 5% та більше акцій взагалі не надається;

3) оприлюднення інформації про керівництво АТ — це інформація про членів наглядової ради, членів ревізійної комісії, голову та членів виконавчого органу. Як і в попередніх випадках, найбільш розповсюджений спосіб отримання інформації про керівництво — оприлюднення на загальних зборах (59,8%). Іншими можливими шляхами отримання подібної інформації є ознайомлення з документами безпосередньо в АТ — 32,5% та отримання копії документа — 33,6%. Менш поширеним джерелом отримання інформації про керівництво є друковані видання. Не оприлюднюють інформацію про керівництво 4,3% товариств. Серед ВАТ таких підприємств лише 2,8%, в той час як серед ЗАТ цей показник майже вдвічі більший — 5,2%;

4) ознайомлення акціонерів із внутрішніми документами акціонерного товариства є статут та внутрішні положення. У ВАТ акціонери найчастіше реалізують своє право на інформацію шляхом безпосереднього ознайомлення із внутрішніми документами у товаристві — 52,3%. У ЗАТ більш поширеним способом є надання можливості ознайомитися із внутрішніми документами під час загальних зборів (59,5%). Крім цього, акціонери мають можливість отримати копії документів — 42% для ВАТ та 36,8% — для ЗАТ. Майже всі ВАТ надають можливість ознайомитися з статутом та внутрішніми документами товариства у той чи інший спосіб. Частка ВАТ, що не надають подібної інформації складає 0,2%. Серед ЗАТ частка товариств, що не надають можливості ознайомитися з внутрішніми документами товариства, становить 3,9% [2];

5) оприлюднення результатів загальних зборів акціонерів більшості акціонерних товариств (54,8%) відбувається безпосередньо на загальних зборах. Причому для ВАТ цей показник становить 46,4%, для ЗАТ він суттєво більший — 59,6%. Серед інших поширених способів ознайомлення з результатами загальних зборів — надання інформації безпосередньо в АТ або надання копії відповідного документа (в обох випадках це трохи більше 38% АТ). Лише незначна частка товариств (0,4%) не ознайомлюють своїх акціонерів з результатами загальних зборів.

Чинне законодавство не рег-

ламентує порядок ознайомлення акціонерів з розміром винагороди посадових осіб. Можливість оприлюднення такої інформації повинна визначатися внутрішніми документами акціонерного товариства. Результати дослідження свідчать, що найбільш поширеним способом отримання цієї інформації є загальні збори (40,5%). Трохи більше 23% АТ надають можливість ознайомитися з цією інформацією безпосередньо в товаристві або отримати копії відповідних документів. Суттєва частка товариств (28,2%) взагалі не оприлюднює інформації про розмір винагороди посадових осіб АТ.

При виборі варіантів розповсюдження інформації акціонерне товариство має використовувати засоби поширення інформації, що забезпечували б своєчасність її розкриття. Крім того, процес отримання інформації має бути зручним для акціонера при мінімальних витратах. Сучасні засоби комунікації, такі як Інтернет, дозволяють швидко та ефективно оприлюднити інформацію про діяльність акціонерного товариства.

Близько 30% АТ повідомили, що підприємство має власну сторінку в мережі Інтернет. Проте дуже невелика кількість товариств використовує цей засіб для оприлюднення інформації — лише 10,5% всіх ВАТ використовують власну веб-сторінку для повідомлення про фінансові результати діяльності. В інших випадках використання Інтернету для забезпечення акціонерів необхідною інформацією зовсім незначне.

Згідно із Законом України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність" акціонерні товариства ведуть бухгалтерський облік відповідно до національних стандартів бухгалтерського обліку. В той же час законодавство не встановлює обмежень щодо ведення бухгалтерського обліку відповідно до МСБО. Результати опитування показали, що надзвичайно високий відсоток АТ вважає, що вони готують звітність відповідно до МСБО — 76,1% ВАТ та 65,3% — ЗАТ [2].

Вказані проблеми в розкритті інформації про акціонерне товариство можуть призвести до:

— втрати акціонерами та партнерами товариства довіри до його керівництва;

— зниження рівня капіталізації акціонерного товариства на фондових біржах;

— підвищення загроз поглинання товариствами компаніями-агресорами;

— зниження рівня лістингу на фондовій біржі або делістингу акціонерного товариства;

— втрати акціонерним товариством статусу публічної компанії.

ВИСНОВКИ

Отже, як показали результати проведеного дослідження, не всі акціонерні товариства розкривають інформацію про свою діяльність в повному обсязі. Керівництво деяких з них не може позбавитись застарілих методів управління та побоюється розкриття інформації через можливий витік комерційної таємниці. Проте в сучасних умовах господарювання слід чітко розрізняти відкриту інформацію, яка дозволяє акціонерному товариству набути статусу публічного, та закриту (інсайдерську) інформацію, розголошення якої безпосередньо впливає на економічну безпеку товариств.

Вирішити дану проблему можна за допомогою наступних заходів:

— створення в структурі акціонерного товариства служби економічної безпеки, яка буде чітко регламентувати інформаційні потоки та слідкувати за своєчасним та повним оприлюдненням встановленої законодавством інформації;

— створити посаду корпоративного секретаря, який буде відповідати за зв'язки з акціонерами, організацію, проведення та оприлюднення результатів загальних зборів акціонерів;

— укласти договір з рейтинговим агентством щодо складання рейтингу корпоративного управління акціонерного товариства та оприлюднення його результатів на сайті товариства та інших засобах інформації.

Реалізація запропонованих заходів допоможе знизити загрози економічній безпеці акціонерних товариств та діяльності товариства в цілому.

Література:

1. Звіт державної комісії з цінних паперів та фондового ринку за 2008 рік. — К., 2009, — 119 с. — Режим електронного доступу: www.smida.gov.ua

2. Звіт державної комісії з цінних паперів та фондового ринку за 2009 рік. — К., 2010, — 82 с. — Режим електронного доступу: www.smida.gov.ua

3. Інформація про емітентів цінних паперів: режим електронного доступу: www.stockmarket.gov.ua

4. Розкриття інформації // Круглий стіл. — 2004. — Режим електронного доступу: www2.ifc.org/ukraine/ucdp

Стаття надійшла до редакції 15.08.2010 р.